

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 127/04-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. júna 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha v konaní o sťažnosti P. H., bytom T., zastúpeného advokátom JUDr. J. Č., K., ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 1224/02, za účasti Okresného súdu Košice II, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo P. H. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 1224/02 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice II prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 1224/02 konal bez zbytočných prietáhov.

3. P. H. n e p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie.

4. Okresný súd Košice II je p o v i n n ý uhradiť P. H. trovy konania v sume 13 986 Sk (slovom trinásťtisícdeväťstoosemdesiatšesť slovenských korún) na účet advokáta JUDr. J. Č., K., do jedného mesiaca od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 127/04 zo 16. apríla 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie s'ťažnosť P. H., bytom T. (ďalej len „s'ťažovateľ“), ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 1224/02.

Zo s'ťažnosti vyplýva, že s'ťažovateľ podal 27. decembra 2002 spolu s ďalšími navrhovateľmi okresnému súdu návrh na „*určenie, že dôvody vydedenia navrhovateľov neexistujú, nie sú dané*“.

S'ťažovateľ uviedol, že ku dňu podania s'ťažnosti ústavnému súdu nebolo vydané rozhodnutie vo veci samej.

V sťažnosti sa sťažovateľ domáhal, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a súčasne žiadal, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadostučinenie v sume 15 000 Sk.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 749/04 doručeným ústavnému súdu 14. mája 2004, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Po oboznámení sa s predloženou sťažnosťou, ako aj s napadnutým spisom tunajšieho súdu, v ktorom sú namietané prietahy v konaní, Vám predkladám nasledujúce vyjadrenie zamerané na Vami položené otázky:

- predmetný spor nemožno hodnotiť ako skutkovo jednoduchý vzhľadom na skutočnosť, že v procesnom postavení žalobcov vystupuje až šesť účastníkov, ako aj na predpokladaný počet svedkov, ktorých bude potrebné v danom konaní vypočítať.

- chronológia procesných úkonov:

- žaloba bola podaná dňa 27. 12. 2002.

- dňa 18. 2. 2003 bola zasielaná výzva na zaplatenie súdneho poplatku.

- dňa 3. 3. 2003 bol súdny poplatok zaplatený.

- dňa 5. 3. 2003 bol rovnopis návrhu zasielaný na vyjadrenie žalovanej.

- dňa 27. 3. 2003 bolo súdu doručené vyjadrenie žalovanej.

- dňa 1. 4. 2003 bola žalovaná vyzvaná na doručenie ešte jedného rovnopisu svojho vyjadrenia k žalobe.

- dňa 9. 4. 2003 bolo vyjadrenie žalovanej doručované právnenému zástupcovi žalobcov.

- dňa 25. 4. 2003 bol notár, prejednávajúci dedičstvo po poručiteľovi L. L., ktorého sa predmetný spor týka, telefonicky vyzvaný, aby v prejednávanej dedičskej veci prerušil konanie a spis zaslal tunajšiemu súdu k predmetnému konaniu.

- dňa 19. 6. 2003 bol notár JUDr. P. S. požiadaný o predloženie predmetného dedičského spisu v lehote 10 dní.

- dňa 5. 5. 2004 bol určený termín pojednávania na deň 6. 9. 2004.
- zo spisu neboli zistené prekážky postupu súdu podľa § 107 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku.
- prietahy spôsobené sťažovateľom vznikli podľa názoru súdu od podania návrhu, t. j. od 27. 12. 2002 do zaplatenia súdneho poplatku, t. j. do 3. 3. 2003, keďže poplatková povinnosť vzniká podaním návrhu na začatie konania, čo je právnomu zástupcovi žalobcov nepochybne známe.
- prietahy spôsobené súdom mohli vzniknúť len odo dňa právoplatnosti uznesenia o prerušení dedičského konania (7. 7. 2003) a pripojenia dedičského spisu k spisu, v ktorom sú namietané prietahy, do vytýčenia pojednávania, t. j. do 5. 5. 2004.
- posúdenie zbytočnosti prietahov ponechávam na zváženie ústavnému súdu, z môjho pohľadu by bolo možné hodnotiť prietahy vzniknuté v jednotlivých konaniach ako subjektívne zbytočné len za predpokladu vytvorenia objektívne priaznivých podmienok na rozhodovaciu činnosť sudcov nášho súdu, spočívajúcich v takom množstve pridelených vecí, v ktorých by aspoň pri vynaložení maximálneho úsilia bolo možné konať priebežne vo všetkých pridelených veciach.
- na dĺžku predmetného konania má vplyv práve enormná zaťaženosť sudcov tunajšieho súdu, teda aj vo veci zákonnej sudkyne JUDr. T. V. “

Prehľad úkonov okresného súdu uvedený v písomnom vyjadrení predsedu okresného súdu zo 7. mája 2004 sa zhoduje s tým, čo vyplýva zo zistení ústavného súdu. Pri posúdení, či došlo k zbytočným prietahom v konaní, však ústavný súd bral do úvahy všetku dokumentáciu obsiahnutú v predloženej spise a všetky okolnosti, ktoré z nej vyplývali.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“.

Sťažovateľ zároveň namietal aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa

ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3).

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd z vyžiadaného súdneho spisu okresného súdu zistil, že predmetom napadnutého konania vedeného pod sp. zn. 17 C 1224/02 je rozhodovanie o návrhu na „určenie, že dôvody vydedenia navrhovateľov neexistujú, nie sú dané“. Podľa názoru ústavného súdu predstavuje žaloba o určenie neexistencie dôvodov vydedenia stabilnú súčasť rozhodovacej agendy prvostupňových súdov, a preto aj z toho dôvodu nemožno takúto žalobu kvalifikovať z právneho hľadiska ako zložitú.

Predseda okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti okrem iného uviedol, že „predmetný spor nemožno hodnotiť ako skutkovo jednoduchý vzhľadom na skutočnosť, že v procesnom postavení žalobcov vystupuje až šesť účastníkov, ako aj na predpokladaný počet svedkov, ktorých bude potrebné v danom konaní vypočítať“.

Skutkovú zložitosť veci nie je v danom štádiu konania možné objektívne posúdiť, pretože krajský súd ešte nepristúpil k dokazovaniu a počas doterajšieho trvania konania

nevykonan žiaden úkon smerujúci bezprostredne k rozhodnutiu vo veci, a tým aj k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľa.

Vychádzajúc z doterajšieho priebehu konania v predmetnej veci (okresný súd sa dosiaľ nezaoberal meritom veci) ústavný súd uzavrel, že skutková zložitosť veci nemohla mať v posudzovanom prípade vplyv na vznik zbytočných prietáhov v konaní.

2. Ďalším kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietáhov v konaní, bolo správanie sťažovateľa ako účastníka tohto konania. Na ťarchu sťažovateľa možno pripísať skutočnosť, že súdny poplatok splatný v deň podania návrhu (27. december 2002) bol na základe výzvy okresného súdu zaplatený až 3. marca 2003. To potvrdil aj sťažovateľ vo svojom stanovisku z 20. mája 2004, ktoré zaujal k vyjadreniu predsedu okresného súdu. Uvedená skutočnosť však podľa názoru ústavného súdu výraznejšie neovplyvnila doterajšiu dĺžku namietaného konania.

3. Tretím kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným prietahom v označenom súdnom konaní, bol postup okresného súdu vo veci sp. zn. 17 C 1224/02.

Za obdobie zbytočných prietáhov ústavný súd považuje časový úsek konania od 7. júla 2003, t. j. od právoplatnosti uznesenia o prerušení dedičského konania (uznesenie okresného súdu o prerušení súvisiaceho dedičského konania sp. zn. 40 D 1058/02 zo 6. mája 2003), až do 5. mája 2004, keď dala zákonná sudkyňa pokyn na nariadenie pojednávania na 6. september 2004. Zbytočné prietahy v uvedenom období (vznik týchto prietáhov pripustil aj predseda okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti, avšak posúdenie ich zbytočnosti ponechal na zváženie ústavnému súdu) nie je možné ospravedlniť „enormnou záťažnosťou sudcov“, pretože podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 35/03, I. ÚS 179/03) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku

nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

Vychádzajúc z uvedeného dospel ústavný súd k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 17 C 1224/02, došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prietahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľ domáhajúci sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného zákonného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal aj o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 15 000 Sk najmä z dôvodov, že od rozhodnutia okresného súdu v predmetnom konaní je závislé ukončenie dedičského konania po starom otcovi sťažovateľa, a tiež s poukazom na to, že vo veci nebolo po štrnástich mesiacoch od začatia konania nariadené ani jedno pojednávanie. Tieto skutočnosti majú podľa sťažovateľa vplyv na jeho pretrvávajúcu právnu neistotu.

Ústavný súd s prihliadnutím na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva čl. 6 ods. 1 dohovoru, ale aj so zreteľom na doterajšiu celkovú dobu konania dospel v okolnostiach tejto veci k záveru, že samotné deklarovanie porušenia označených práv a uloženie povinnosti okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných priet'ahov považuje za dostatočnú ochranu sťažovateľa.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Právny zástupca sťažovateľa si uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia sťažovateľa v konaní pred ústavným súdom za tri úkony právnych služieb (príprava a prevzatie zastúpenia, vrátane prvej porady s klientom, sťažnosť a stanovisko k vyjadreniu okresného súdu) a 3 x režijný paušál, ktoré vyčíslil spolu vo výške 13 986 Sk, teda nižšou sumou, než ktorú priznáva sťažovateľovi vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“).

Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je odôvodnená aplikácia ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, že uplatnená náhrada trov za poskytovanie právnych služieb spolu s režijným paušálom neprevyšuje jej výšku stanovenú vyhláškou, a preto uložil okresnému súdu povinnosť zaplatiť trovy právneho zastúpenia sťažovateľa v sume 13 986 Sk na účet právneho zástupcu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) tak, ako to je uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou tohto rozhodnutia“ rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. júna 2004